



V Bruseli 26. 1. 2022
COM(2022) 28 final

Európske vyhlásenie
o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí

Európske vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí

Európsky parlament, Rada a Komisia sa formálne dohodli na tomto znení spoločného vyhlásenia o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí:

Preambula

Keďže:

- (1) Digitálna transformácia ovplyvňuje všetky aspekty nášho života. Ponúka cenné príležitosti na zlepšenie kvality života, inovácie, hospodársky rast a udržateľnosť, no zároveň prináša nové výzvy pre štruktúru, bezpečnosť a stabilitu našich spoločností a ekonomík. S rastúcou digitálnou transformáciou nastal čas, aby Európska únia (EÚ) vysvetlila, ako by sa jej hodnoty a základné práva mali uplatňovať v online svete.
- (2) Parlament už viackrát vyzval na zabezpečenie úplného súladu medzi prístupom Únie k digitálnej transformácii so základnými právami, ako sú ochrana údajov alebo nediskriminácia, ako aj so zásadami ako technologická neutralita a neutralita siete, ale aj s inkluzívnosťou¹. Zároveň vyzval k zvýšeniu ochrany práv používateľov v digitálnom prostredí².
- (3) Na základe predchádzajúcich iniciatív, ako sú „Tallinnské vyhlásenie o elektronickej verejnej správe“ a „Berlínske vyhlásenie o digitálnej spoločnosti a digitálnej verejnej správe založenej na hodnotách“, vyzvala Rada v dokumente „Lisabonská deklarácia – zmysluplná digitálna demokracia“ na vytvorenie modelu digitálnej transformácie vyzdvihujúceho ľudský rozmer digitálneho ekosystému, ktorého jadrom je digitálny jednotný trh. Aj Rada vyzvala na vytvorenie takého modelu digitálnej transformácie, ktorý zaručí technologickú podporu pri prijímaní opatrení v oblasti klímy a ochrany životného prostredia.
- (4) Vízia EÚ pre digitálnu transformáciu kladie dôraz na ľudí, posilňuje postavenie jednotlivca a podporuje inovatívne podniky. Komisia nedávno predložila návrh rozhodnutia o „Ceste k digitálnemu desaťročiu“, v ktorom sú stanovené konkrétne digitálne ciele založené na štyroch základných bodoch (digitálne zručnosti, digitálne infraštruktúry, digitalizácia podnikov a digitalizácia verejných služieb), ktoré nám majú pomôcť túto víziu dosiahnuť. Postoj Únie k digitálnej transformácii našej spoločnosti a ekonomiky by mal zahŕňať digitálnu suverenitu, inklúziu, rovnosť, udržateľnosť, odolnosť, bezpečnosť, dôveru, lepšiu kvalitu života, rešpektovanie práv a ambícií občanov a mal by prispievať k dynamickej a spravodlivej ekonomike a spoločnosti efektívne využívajúcej zdroje v Únii.
- (5) Cieľom tohto vyhlásenia je vysvetliť spoločné politické zámery. Nechce iba pripomínať práva, ktoré sú v kontexte digitálnej transformácie najdôležitejšie, ale malo by slúžiť aj ako referenčný bod pre podniky a iných zainteresovaných aktérov pri vývoji a zavádzaní nových technológií. Vyhlásenie by malo tiež poradiť tvorcom politik v úvahách o ich vízii digitálnej transformácie: ľudia ako stredobod digitálnej transformácie, solidarita a inklúzia ako základné východisko, zdôrazňovanie významu slobodnej voľby, angažovanosť v digitálnom verejnom priestore, bezpečnosť, zabezpečenie, posilnenie postavenia a udržateľnosť.

¹ 2020/2216(INI)

² 2020/2018(INL); 2020/2019(INL); 2020/2022(INI); 2020/2012(INL); 2020/2014(INL); 2020/2015(INI); 2020/2017(INI)

- (6) Mal by sa výraznejšie posilniť demokratický dohľad nad digitálnou spoločnosťou a ekonomikou, a to pri plnom rešpektovaní zásad právneho štátu, účinných justičných systémov a presadzovania práva. Toto vyhlásenie nijako neovplyvňuje medze zákonnosti výkonu legitímnych práv, len sa ich snaží zosúladiť s výkonom iných práv či nevyhnutných obmedzení zodpovedajúcich verejnému záujmu. Únia by mala toto vyhlásenie presadzovať vo svojich vzťahoch s inými medzinárodnými organizáciami a tretími krajinami tak, aby tieto zásady slúžili ako inšpirácia pre medzinárodných partnerov pri usmerňovaní digitálnej transformácie, ktorá stavia ľudí a ich ľudské práva do centra pozornosti na celom svete.
- (7) Toto vyhlásenie vychádza predovšetkým z primárneho práva EÚ, najmä zo Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ), Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), z Charty základných práv EÚ a judikatúry Súdneho dvora EÚ, ako aj zo sekundárneho práva. Zároveň odráža a dopĺňa Európsky pilier sociálnych práv. Má deklaratívny charakter, ktorý ako taký nemá vplyv na obsah právnych noriem ani na ich uplatňovanie.
- (8) Presadzovanie a vykonávanie digitálnych zásad je spoločným politickým záväzkom a zodpovednosťou Únie a jej členských štátov v rámci ich príslušných právomocí a v plnom súlade s právom Únie. Komisia navrhla, aby výročná správa o stave digitálneho desaťročia, ktorá sa má predložiť Parlamentu a Rade, obsahovala aj časti týkajúce sa monitorovania digitálnych zásad.

Vyhlásenie o digitálnych právach a zásadách v digitálnom desaťročí

Naším cieľom je podporovať európsky spôsob digitálnej transformácie, ktorej stredobodom sú ľudia. Musí vychádzať z európskych hodnôt a slúžiť všetkým ľuďom a podnikom.

Preto vyhlasujeme:

Kapitola I: Ľudia ako stredobod digitálnej transformácie

Stredobodom digitálnej transformácie v Európskej únii sú ľudia. Technológie by mali slúžiť a prinášať výhody všetkým Európanom a umožniť im – pri maximálnom zabezpečení a dodržiavaní ich základných práv – naplňať si svoje túžby.

Zaväzujeme sa:

- posilniť demokratický rámec digitálnej transformácie, ktorý prináša výhody a zlepšuje životy všetkých Európanov,
- prijať potrebné opatrenia, ktorými sa zaručí rešpektovanie hodnôt Únie a práv jednotlivcov zakotvených v právnych predpisoch Únie tak v online, ako aj offline priestore,
- podporiť prijatie zodpovedných a aktívnych opatrení všetkými – verejnými i súkromnými – aktérmi v digitálnom svete v záujme bezpečného a zabezpečeného digitálneho prostredia,
- aktívne podporovať túto víziu digitálnej transformácie, a to aj v našich medzinárodných vzťahoch.

Kapitola II: Solidarita a inklúzia

Technológia, ktorej cieľom je ľudí zjednocovať a nie rozdeľovať, by mala byť dostupná pre každého. Digitálna transformácia by mala prispieť k spravodlivej spoločnosti a ekonomike v Únii.

Zaväzujeme sa:

- zabezpečiť, aby sa v technologických riešeniach rešpektovali ľudské práva a umožňoval výkon a presadzovanie inklúzie,
- k takej digitálnej transformácii, pri ktorej sa na nikoho nezabudne; mala by zahŕňať najmä starších ľudí, osoby so zdravotným postihnutím alebo z marginalizovaných a zraniteľných skupín či skupín pozbavených volebného práva, ako aj tých, ktorí konajú v ich mene,
- vytvoriť vhodné rámce na to, aby mohli všetci účastníci trhu využívajúci výhody digitálnej transformácie prevziať osobnú spoločenskú zodpovednosť a spravodlivo a rovnomerne prispievať k nákladom na verejné statky, služby a infraštruktúry v prospech všetkých Európanov.

Pripojiteľnosť

Každý by mal mať kdekoľvek v EÚ prístup k cenovo dostupnej a vysokorychlostnej digitálnej pripojiteľnosti.

Zaväzujeme sa:

- zaručiť kvalitnú pripojiteľnosť pre všetkých, bez ohľadu na miesto bydliska a výšku príjmu,
- chrániť neutralitu a otvorenosť internetu, kde obsah, služby a aplikácie nie sú bezdôvodne blokováné alebo obmedzované.

Digitálne vzdelávanie a zručnosti

Každý má právo na vzdelanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie a mal by dostať možnosť získať všetky základné a pokročilé digitálne zručnosti.

Zaväzujeme sa:

- presadzovať a podporovať úsilie vybaviť všetky inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy digitálnou pripojiteľnosťou, infraštruktúrou a nástrojmi,
- podporovať iniciatívy, ktoré umožnia vzdelávaným i vzdelávajúcim získať a podeliť sa o všetky digitálne zručnosti a kompetencie, ktoré sú potrebné na aktívne zapojenie sa do hospodárstva, života spoločnosti a demokratických procesov,
- dať každému možnosť prispôbiť sa zmenám, ktoré so sebou prináša digitalizácia práce, v podobe zvyšovania kvalifikácií a rekvalifikácie.

Pracovné podmienky

Každý má právo na spravodlivé, primerané, zdravé a bezpečné pracovné podmienky a primeranú ochranu tak v digitálnom prostredí, ako aj na pracovisku, bez ohľadu na svoje postavenie v zamestnaní, formu alebo trvanie zamestnania.

Zaväzujeme sa:

- zabezpečiť, aby sa mohol každý odpojiť a využívať záruku rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom v digitálnom prostredí.

Digitálne verejné služby online

Každý by mal mať prístup ku všetkým kľúčovým verejným službám online kdekoľvek v Únii. Od nikoho by sa nemalo požadovať poskytovanie údajov častejšie, ako je potrebné na prístup k digitálnym verejným službám a na ich využívanie.

Zaväzujeme sa:

- zabezpečiť, aby bola všetkým Európanom ponúknutá prístupná, zabezpečená a dôveryhodná digitálna identita, ktorá im umožní prístup k širokej škále online služieb,
- zaručiť širokú dostupnosť a opakované použitie informácií verejného sektora,
- kdekoľvek v Únii uľahčiť a podporiť bezproblémový, zabezpečený a interoperabilný prístup k digitálnym zdravotníckym a opatrovateľským službám, vrátane zdravotných záznamov, ktoré sú navrhnuté tak, aby spĺňali potreby ľudí.

Kapitola III: Slobodná voľba

Interakcia s algoritmami a systémami umelej inteligencie

Každý by mal byť schopný využívať výhody umelej inteligencie na základe vlastných, informovaných rozhodnutí v digitálnom prostredí a zároveň byť chránený pred rizikami a ujmom, pokiaľ ide o zdravie, bezpečnosť a základné práva.

Zaväzujeme sa:

- zaručiť transparentnosť využívania algoritmov a umelej inteligencie, ako aj to, že ľudia budú pri interakcii s nimi uvedomení a informovaní;
- zabezpečiť, aby boli algoritmické systémy založené na vhodných dátových súboroch a nedochádzalo k nezákonnej diskriminácii, a tiež umožniť ľudský dohľad nad výsledkami, ktoré ľudí ovplyvňujú;
- zabezpečiť, aby technológie, ako sú algoritmy a umelá inteligencia, neslúžili na predurčovanie rozhodnutí ľudí, napríklad v prípade zdravia, vzdelávania, zamestnania a súkromného života;
- poskytnúť záruky, že umelá inteligencia a digitálne systémy budú bezpečné a využívané pri plnom dodržiavaní základných ľudských práv.

Spravodlivé online prostredie

Každý by mal mať možnosť reálne sa rozhodnúť, ktoré online služby využije, a to na základe objektívnych, transparentných a spoľahlivých informácií.

Každý by mal mať možnosť v digitálnom prostredí spravodlivo súťažiť a prichádzať s inováciami.

Zaväzujeme sa:

- zaručiť bezpečné, zabezpečené a spravodlivé online prostredie, v ktorom sú chránené základné práva a kde sú presne vymedzené povinnosti platforiem, najmä veľkých aktérov a strážcov prístupu (gatekeeper).

Kapitola IV: Angažovanosť v digitálnom verejnom priestore

Každý by mal mať prístup k dôveryhodnému, rozmanitému a viacjazyčnému online prostrediu. Prístup k rozmanitému obsahu prispieva k pluralitnej verejnej diskusii a mal by každému umožniť účasť na demokracii.

Každý má právo na slobodu prejavu v online prostredí bez toho, aby sa musel obávať cenzúry alebo zastrasovania.

Každý by mal mať možnosť dozvedieť sa, kto vlastní alebo kontroluje mediálne služby, ktoré práve používa.

Veľmi veľké online platformy by vzhľadom na úlohu ich služieb pri formovaní verejnej mienky a polemiky mali podporovať slobodnú demokratickú diskusiu online. Mali by chrániť slobodu prejavu a zmiernovať riziká vyplývajúce z fungovania a využívania ich služieb, vrátane ich využívania na dezinformačné kampane.

Zaväzujeme sa:

- podporovať rozvoj a čo najlepšie využívanie digitálnych technológií s cieľom stimulovať angažovanosť a demokratickú účasť občanov,
- pokračovať v ochrane základných práv na internete, najmä slobody prejavu a práva na informácie,
- prijať opatrenia na boj proti všetkým formám nezákonného obsahu úmerne k ujme, ktorú môže spôsobiť, pri plnom rešpektovaní práva na slobodu prejavu a práva na informácie bez stanovenia akejkoľvek všeobecnej povinnosti monitorovania,
- vytvoriť online prostredie, v ktorom sú ľudia chránení pred dezinformáciami a inými formami škodlivého obsahu.

Kapitola V: Bezpečnosť, zabezpečenie a posilnenie postavenia

Chránené, bezpečné a zabezpečené online prostredie

Každý by mal mať prístup k digitálnym technológiám, produktom a službám, ktoré sú bezpečné, zabezpečené a chránia súkromie už v štádiu návrhu.

Zaväzujeme sa:

- chrániť záujmy ľudí, podnikov a verejných inštitúcií pred počítačovou kriminalitou vrátane porušovania ochrany údajov a kybernetických útokov, ale aj ochrany digitálnej identity pred krádežou totožnosti alebo manipuláciou,
- bojovať proti tým, ktorí sa snažia oslabiť bezpečnosť a integritu online prostredia Európanov alebo propagovať násilie a nenávisť digitálnymi prostriedkami, a postihovať ich.

Súkromie a osobná kontrola nad údajmi

Každý má právo na ochranu svojich osobných údajov online. Toto právo zahŕňa kontrolu nad tým, ako sa údaje používajú a s kým sa vymieňajú.

Každý má právo na utajenosť komunikácie a informácií na svojich elektronických zariadeniach a nikto nesmie byť vystavený nezákonnému online sledovaniu alebo odpočúvaniu.

Každý by mal mať možnosť rozhodnúť o svojej digitálnej stope a o tom, čo sa stane s verejne dostupnými informáciami, ktoré sa ho týkajú, po jeho smrti.

Zaväzujeme sa:

- zaručiť možnosť jednoduchého presunu osobných údajov medzi rôznymi digitálnymi službami.

Deti a mladí ľudia by mali byť chránení a uvedomení

Deti a mladí ľudia by mali byť schopní prijímať bezpečné a informované rozhodnutia a prejavovať svoju tvorivosť v online prostredí.

Materiály primerané veku by mali obohacovať zážitky detí, zlepšovať ich životnú pohodu, ako aj ich účasť v digitálnom prostredí.

Deti majú právo na ochranu pred všetkými druhmi trestnej činnosti páchanými alebo podporovanými použitím digitálnych technológií.

Zaväzujeme sa:

- podporovať priaznivé a bezpečné digitálne prostredie pre deti a mladých ľudí primerané ich veku,
- poskytnúť príležitosti všetkým deťom na získanie potrebných zručností a kompetencií na aktívnu a bezpečnú orientáciu v online prostredí a na informované rozhodovanie sa na internete,
- chrániť všetky deti pred škodlivým a nezákonným obsahom, využívaním, manipuláciou a zneužívaním na internete a zabrániť používaniu digitálneho priestoru na páchanie trestných činov alebo na navádzanie k trestným činom.

Kapitola VI: Udržateľnosť

V snahe nespôsobiť výrazné poškodenie životného prostredia a podporovať obehové hospodárstvo by sa digitálne výrobky a služby mali navrhovať, vyrábať, používať, zneškodňovať a recyklovať tak, aby sa minimalizoval ich negatívny environmentálny a spoločenský vplyv.

Každý by mal mať prístup k presným, ľahko pochopiteľným informáciám o vplyve digitálnych výrobkov a služieb na životné prostredie a ich spotrebe energie tak, aby sa na ich základe mohol zodpovedne rozhodnúť.

Zaväzujeme sa:

- podporiť rozvoj a využívanie udržateľných digitálnych technológií, ktoré majú minimálny environmentálny a spoločenský dosah,
- vyvíjať a zavádzať digitálne riešenia s pozitívnym vplyvom na klímu a životné prostredie.